

פרשת תרומה תשס"ט
בעניין הכרובים

בראשית פרק ג פסוק כד

וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן עֵדֶן אֶת הַכְּרָבִים וְאֶת הַחֶרֶב הַמְתֵּהֲפֹכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים:

שמות פרק כה

(יח) וַעֲשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מְשֻׁנֵי קְצוֹת הַכַּפְרֹת: (יט) וַעֲשֶׂה כְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה וְכְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה מִן הַכַּפְרֹת תַעֲשֶׂוּ אֶת הַכְּרָבִים עַל שְׁנֵי קְצוֹתָיו: (כ) וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשֵׁי כְנָפַיִם לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפְרֹת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו אֶל הַכַּפְרֹת יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרָבִים: (כא) וְנָתַתָּ אֶת הַכַּפְרֹת עַל הָאֲרוֹן מְלֻמְעָלָה וְאֶל הָאֲרוֹן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֹת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ: (כב) וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפְרֹת מִבְּיַם שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֹת אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ (כג) וַעֲשִׂיתָ שְׁלַחַן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמִתִּים אֲרָפוּ וְאָמָה רָחְבוּ וְאָמָה וְחָצִי קִמְתּוֹ: (כד) וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַעֲשִׂיתָ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

רש"י

(יח) **כרובים** - דמות פרוצוף תינוק להם: **מקשה** **תעשה אותם** - שלא תעשה בפני עצמם ותחברם בראשי הכפרת לאחר עשייתם כמעשה צורפים, שקורין שולד"ייץ [מולחמים] אלא הטל זהב הרבה בתחלת עשיית הכפרת והכה בפטיש ובקורנס באמצע, וראשין בולטין למעלה וצייר הכרובים בבליטת קצותיו: **מקשה** - בטידי"ץ בלעז [עשוי בהכאה]. כמו (דניאל ה ו) דא לדא נקשן: **קצות הכפרות** - ראשי הכפרת: (יט) **ועשה כרוב אחד מקצה** - שלא תאמר שנים כרובים לכל קצה וקצה, לכך הוצרך לפרש כרוב אחד מקצה מזה: **מן הכפרות** - עצמה תעשו את הכרובים. זהו פירושו של מקשה תעשה אותם, שלא תעשה בפני עצמם ותחברם לכפרת: (כ) **פרשי כנפים** - שלא תעשה כנפיהם שוכבים, אלא פרושים וגבוהים למעלה אצל ראשיהם, שיהא עשרה טפחים בחלל בין הכנפים לכפרת, כדאיתא בסוכה (דף ה ב): (כא) **ואל הארון תתן את העדות** - לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר (פסוק טז) ונתת אל הארון את העדות. ויש לומר שבא ללמד, שבעודו ארון לבדו בלא כפרת, יתן תחלה העדות לתוכו, ואחר כך יתן את הכפרת עליו. וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר (שמות מ כ) ויתן את העדות אל הארון, ואחר כך ויתן את הכפרות על הארון מלמעלה: (כב) **ונועדתי** - כשאקבע מועד לך לדבר עמך, אותו מקום אקבע למועד שאבא שם לדבר אליך: **ודברתי אתך מעל הכפרות** - ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא א א) וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, זה המשכן מחוץ לפרכת, נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (במדבר ז פט) ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת וגוי', משה היה נכנס למשכן וכיון שבא בתוך הפתח, קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד: **ואת כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל** - הרי וי"ו זו יתירה וטפלה, וכמוהו הרבה במקרא, וכה תפתר ואת אשר אדבר עמך שם, את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל הוא: (כג) **קמתו** - גובה רגליו עם עובי השלחן: (כד) **זר זהב** - סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עושר וגדולה, כמו שאומרים שלחן מלכים:

שמות פרק לז פסוק ז

וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְרָבִים זָהָב מִקְשָׁה עָשָׂה אֹתָם מְשֻׁנֵי קְצוֹת הַכַּפְרֹת:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen
Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance. Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

שמות פרק כו פסוק א, לא

(א) וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעוֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאֶרְגָּמֹן וְתַלְעַת שְׁנֵי כְּרָבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
(לא) וְעִשִׂית פְּרָכֶת תַּכְלֵת וְאֶרְגָּמֹן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כְּרָבִים:

רש"י
(א) ואת המשכן תעשה עשר יריעות - להיות לו לגג ולמחיצות מחוץ לקרשים שהיריעות תלויות מאחוריהן לכסותן: **שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני** - הרי ארבע מינין יחד בכל חוט וחוט אחד של פשתים ושלושה של צמר, וכל חוט וחוט כפול ששה הרי ארבעה מינין, כשהן שזורין יחד, עשרים וארבע כפלים לחוט: **כרבים מעשה חשב** - כרובים היו מצויירין בהם באריגתן, ולא ברקימה שהוא מעשה מחט, אלא באריגה בשני כותלים, פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן, ארי מצד זה ונשר מצד זה, וכמו שאורגין חגורות של משי, שקורין בלעז פיישי"ש [רצועות]:
(לא) **פרכת** - לשון מחיצה הוא, ובלשון חכמים פרגוד, דבר המבדיל בין המלך ובין העם: **תכלת וארגמן** - כל מין ומין היה כפול, בכל חוט וחוט ששה חוטין: **מעשה חשב** - כבר פירשתי שזו היא אריגה של שני קירות, והציורין שמשני עבריה אינן דומין זה לזה: **כרובים** - ציורין של בריות יעשה בה:

מלכים א פרק ו

(כג) וַיַּעַשׂ בַּדְּבִיר שְׁנֵי כְּרֹבִים עֲצֵי שִׁמֹן עֶשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ: (כד) וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנָף הַכְּרֹב הָאֶחָת וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנָף הַכְּרֹב הַשְּׁנִית עֶשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת כְּנָפָיו וְעַד קְצוֹת כְּנָפָיו: (כה) וַיַּעֲשֶׂר בְּאַמָּה הַכְּרֹב הַשְּׁנִי מִדָּה אַחַת וְקָצַב אֶחָד לְשְׁנֵי הַכְּרָבִים: (כו) קוֹמַת הַכְּרֹב הָאֶחָד עֶשֶׂר בְּאַמָּה וְכֵן הַכְּרֹב הַשְּׁנִי: (כז) וַיִּתֵּן אֶת הַכְּרֹבִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַפְּנִימִי וַיִּפְרְשׂוּ אֶת כְּנָפֵי הַכְּרָבִים וַתִּגַּע כְּנָף הָאֶחָד בְּקִיר וְכְנָף הַכְּרֹב הַשְּׁנִי נִגְעַת בְּקִיר הַשְּׁנִי וְכְנָפֵיהֶם אֵל תוֹךְ הַבַּיִת נִגְעַת כְּנָף אֶל כְּנָף: (כח) וַיִּצַף אֶת הַכְּרֹבִים זָהָב: (כט) וְאֵת כָּל קִירוֹת הַבַּיִת מִסָּב קִלְעַ פְּתוּחֵי מִקְלְעוֹת כְּרֹבִים וְתַמְרוֹת וּפְטוּרֵי צְצִים מְלִפְנֵימָם וְלַחֲצוֹן: (ל) וְאֵת קַרְקַע הַבַּיִת צָפָה זָהָב לַפְּנִימָה וְלַחֲצוֹן: (לא) וְאֵת פֶּתַח הַדְּבִיר עָשָׂה דְלָתוֹת עֲצֵי שִׁמֹן הָאֵיל מְזוּזוֹת חֲמִשִּׁית: (לב) וּשְׁתֵּי דְלָתוֹת עֲצֵי שִׁמֹן וְקִלְעַ עֲלֵיהֶם מִקְלְעוֹת כְּרֹבִים וְתַמְרוֹת וּפְטוּרֵי צְצִים וְצָפָה זָהָב וַיָּרַד עַל הַכְּרֹבִים וְעַל הַתַּמְרוֹת אֶת הַזָּהָב: (לג) וְכֵן עָשָׂה לְפֶתַח הַהִיכָל מְזוּזוֹת עֲצֵי שִׁמֹן מֵאֵת רְבַעִית: (לד) וּשְׁתֵּי דְלָתוֹת עֲצֵי בְרוֹשִׁים שְׁנֵי צְלַעִים הַדְּלֵת הָאֶחָת גְּלִילִים וּשְׁנֵי קְלַעִים הַדְּלֵת הַשְּׁנִית גְּלִילִים: (לה) וְקִלְעַ כְּרֹבִים וְתַמְרוֹת וּפְטוּרֵי צְצִים וְצָפָה זָהָב מִיָּשָׁר עַל הַמְּחִקָּה: (לו) וַיָּבֵן אֶת הַחֲצַר הַפְּנִימִית שְׁלֹשָׁה טוּרֵי גְזִית וְטוּר פְּרָתֹת אֲרָזִים: (לז) בְּשַׁנָּה הַרְבִּיעִית יָסַד בַּיִת יְקִנֹּק בְּיַרְחַח זֹו:

רש"י
(כג) **עצי שמן** - דאעני זיתא: **עשר אמות קומתו** - ורגליהם בקרקע עומדים א' מצפון לארון ואחד מן הדרום סוככים על הארון ועל בדיו, אורך הכנפים מכסים מקצת (רוחב הבדים) שהארון היה נתון ארכו לרחבו של בית ובדיו בולטין בפתח הדביר בפרוכת שכנגד הפתח, ובדיו נתונים בראשי ארכן כדי שיהיו שני לויים יכולים ליכנס ביניהם כשנושאים אותו במדבר: (כד) **עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו** - כשהן פרושות נמצאות כנפות שניהם שהיו נוגעות זו בזו ממלאות כל חלל עשרים אמה וגוף הכרובים אינו מן המדה ועומד בנס: (כז) **ותגע כנף האחד בקיר** - צפון: **וכנף הכרוב השני נוגעת בקיר** - הדרום סוככים על הארון ועל בדיו: **וכנפיהם אל תוך הבית** - וראשי הכנפים אשר באמצע הבית: **נוגעות כנף אל כנף** - שכל חלל הבית עשרים: (כט) **ואת כל קירות הבית** - קירות העץ: **מסב קלע** - מוקפו ציורין: **פתוחי מקלעת כרובים** - חקוקי צורת כרובי ודקלים וחבלים ופרחי: **מלפנים ולחיצון** - לבית הכפורת הפנימי ולהיכל החיצון: (ל) **ואת קרקע הבית** - כל הרצפה: **לפנימה ולחיצון** - לבית הכפורת ולהיכל: (לא) **עצי שמן** - עצי זית: **האיל** - אילי הפתח הם המזוזות שמכאן ומכאן עשויות עגולות כמין אילים איליו ואילמיו (ס"א אלה ואלון) וכן בכל בנין יחזקאל ספות הפתחים קרוים אילים: **מזוזות חמישית** - המפתח הא' והמזוזות מכאן ומכאן שתיים הרי שלש והמשקוף שעליו עשוי כשתיים כזה - **כך שמעתי ואני אומר מזוזות חמישית חמשה צלעות היו למזוזות ולא היתה מרובעת במשקוף שלא מצינו מפתן ומשקוף קרוין אילים: (לב) וירד על הכרובים** - היה מרדד הזהב טסין דקין בפיתוחי הצורות להיות שוקע בו במקום החקק ובלוט על הבליטה שלא יהא הזהב מבטל את הצורות ויהיו צורות העץ ניכרו' בזהב: (לג) **מאת רבעית** - מזוזות ההיכל היו רבועות וכן תרגם יונתן מן ארבעה סיטריהון מרבעין: (לד) **ושתי דלתות** - כל אחת כדי חצי רוחב הפתח: **שני צלעים** - ת"י תרין צירין ציר העליון וציר התחתון: **גלילים** - סגלגלין: **ושני קלעים** - אף זה מתורגם צירין, לשון קלעי' אומר אני שהוא לשון ארמי לשון כניסה שהוא נכנס בחור המפתן: (לה) **וקלע כרובים** - על הדלתות: **מישור על המחוקה** - הזהב מכוון על חיקוק הצורות שוקע במקום שקועו ובלוט במקום בליטתו שיהיו הצורות ניכרות בו: (לו) **החצר הפנימית** - היא עזרת הכהנים ועזרת ישראל והיא היתה לפני האולם וקורא אותה פנימית לפי שהיתה לפני מעזרת נשים, (ובמקרא לא מצינו כתוב עזרת כי אם במשנה): **וטור כרותות ארזים** - נדבך של קירות (מחוטבות) עשה בחומה: (לז) **בשנה הרביעית** - למלך שלמה: **יסד בית ה'** - הוחל יסודו:

דברי הימים ב פרק ג

(י) וַיַּעַשׂ בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדוֹשִׁים כְּרוּבִים שְׁנַיִם מֵעֵשֶׂה צְעָצְעִים וַיִּצְפּוּ אֹתָם זָהָב: (יא) וַכִּנְפֵי הַכְּרוּבִים אָרְכָם אַמּוֹת עֶשְׂרִים כָּנֶף הָאֶחָד לְאַמּוֹת חֲמֵשׁ מִגַּעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנֶף הָאֶחָד לְאַמּוֹת חֲמֵשׁ מִגַּעַת לְכָנֶף הַכְּרוּב הָאֶחָד: (יב) וְכָנֶף הַכְּרוּב הָאֶחָד לְאַמּוֹת חֲמֵשׁ מִגַּעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנֶף הָאֶחָד לְאַמּוֹת חֲמֵשׁ דְּבָקָה לְכָנֶף הַכְּרוּב הָאֶחָד: (יג) כְּנָפֵי הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פְּרָשִׁים אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהֵם עֹמְדִים עַל הַגְּלִיחָם וּפְנֵיהֶם לְבַיִת:

רש"י

(י) **מעשה צעצועים** - דוגמתו (ישעיה כ"ב) הצאצאים והצפיעות ותרגומו ובניא תבנית ילדים וילדות עשה לכרובים כרביא ושל עץ היו ושוב ויצפהו זהב (ובמלכים א' ו') ויעש בדביר שני כרובים עצי שמן וכל מה שבפנים מעץ אינו רוצה להזכיר בזה הספר משום כבודו: (יא) **וכנפי הכרובים ארכם אמות עשרים** - כיצד כנף האחד לעומת חמש וסוף החמש מגעת לקיר הבית לדרום והכנף האחרת מגיע לכנף הכרוב האחר שבצדו הרי עשר אמות לכרוב האחד וכן לאחר נמצא כנף כרוב אחד מגיע לצפון וכנף כרוב אחד לדרום נמצא שהיו ארוכות ככל כותל המערב שהיה ד' אמות וגופם אמרו רבותינו בנס היו עומדין ולפי פשוטו נראה לי שהיה גופן בולט מהם כעוף זה שפורש כנפיו בולט גופו מחוץ כנפיו וקומתו מפורש במלכים (שם א' ו') קומת הכרוב האחד י' באמה וכן הכרוב השני: (יג) **עומדים על רגליהם** - בקרקעית הבית למערב: **ופניהם לבית** - לפנים שלא היו ראשיהם זקופים שנראה כמביטין לחוץ אלא ראשם היה כפוף ומביטין לפניהם כדכתיב ופניהם איש אל אחיו (שמות כ"ה) וכאן אומר ופניהם לבית אלא פונים היו ראשם זה כנגד זה וגם ראשיהם כפופים לבית כלפי פנים והארון הי' עומד במקום פרישת שני הכרובים והיו כנפי הכרובים מטין מן הכותל וסוככין על הכפורת ועל הארון בכנפיהם ולבד מכרובים אלו היו הכרובים שעשה משה מן הכפורת עדיין אדוקין ומדובקים על הכפורת ועומדין עליו ואל תתמה שהרי כמו כן עשה עשר שלחנות וי' מנורות לבד מאותן של משה:

Maimonides, The Guide of the Perplexed III:45 (Friedlander Translation)

Naturally the fundamental belief in prophecy precedes the belief in the Law, for without the belief in prophecy there can be no belief in the Law. But a prophet only receives divine inspiration through the agency of an angel. Comp. "The angel of the Lord called" (Gen. 22:15): "The angel of the Lord said unto her" (Gen. 16:11): and other innumerable instances. Even Moses our Teacher received his first prophecy through an angel. "And an angel of the Lord appeared to him in the flame of fire" (Exod. 3). It is therefore dear that the belief in the existence of angels precedes the belief in prophecy, and the latter precedes the belief in the Law. The Sabaeans, in their ignorance of the existence of God, believed that the spheres with their stars were beings without beginning and without end, that the images and certain trees, the Asherot, derived certain powers from the spheres, that they inspired the prophets, spoke to them in visions, and told them what was good and what bad. I have explained their theory when speaking of the prophets of the Ashera. But when the wise men discovered and proved that there was a Being, neither itself corporeal nor residing as a force in a corporeal body, viz., the true, one God, and that there existed besides other purely incorporeal beings which God endowed with His goodness and His light, namely, the angels, and that these beings are not included in the sphere and its stars, it became evident that it was these angels and not the images or Asherot that charged the prophets. From the preceding remarks it is clear that the belief in the existence of angels is connected with the belief in the Existence of God; and the belief in God and angels leads to the belief in Prophecy and in the truth of the Law. In order to firmly establish this creed, God commanded [the Israelites] to make over the ark the form of two angels. The belief in the existence of angels is thus inculcated into the minds of the people, and this belief is in importance next to the belief in God's Existence; it leads us to believe in Prophecy and in the Law, and opposes idolatry. If there had only been one figure of a cherub, the people would have been misled and would have mistaken it for God's image which was to be worshipped, in the fashion of the heathen; or they might have assumed that the angel [represented by the figure] was also a deity, and would thus have adopted a Dualism. By making two cherubim and distinctly declaring "the Lord is our God, the Lord is One," Moses dearly proclaimed the theory of the existence of a number of angels; he left no room for the error of considering those figures as deities, since [he declared that] God is one, and that He is the Creator of the angels, who are more than one.